

Halyna Rozlutska – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of General Pedagogy and High School Pedagogy, State University «Uzhhorod National University» (Uzhhorod, Ukraine)

Research interests: the development of the Ukrainian pedagogical education in the global context.

Галина Розлуцька – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)

Наукові інтереси: розвиток української педагогічної освіти у світовому контексті.

E-mail: grozlutska@ukr.net
ORCID 0000-0001-9062-5466

Svitlana Hirniak – Doctor of Philological Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Fundamental Disciplines of Primary Education, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Drohobych, Ukraine)

Research interests: the influence of sociodynamics on the system and structure of the language, linguo-Ukrainian studies, sociolinguistics, the history of the language, the vocabulary of the modern Ukrainian language, linguistic didactics.

Світлана Гірняк – докторка філологічних наук, доцентка, професорка кафедри фундаментальних дисциплін початкової освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)

Наукові інтереси: вплив соціодинаміки на систему та структуру мови, лінгвоукраїністика, соціолінгвістика, історія мови, словотвір сучасної української мови, лінгводидактика.

ORCID 0000-0001-7264-0312
E-mail: s.girnjak10@gmail.com

Liudmyla Hutsol – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Preschool, Primary and Inclusive Education, Zakarpattia Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Uzhhorod, Ukraine)

Research interests: the Ukrainian preschool in the innovative progress of the educational paradigm.

Людмила Гуцол – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної, початкової та інклюзивної освіти Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти (Ужгород, Україна)

Наукові інтереси: українське дошкілля в інноваційному поступі освітньої парадигми.

ORCID 0000-0002-7933-2707
E-mail: hutsol_09@ukr.net

THE CONTINUITY IN THE ORGANIZATION OF THE PRESCHOOLERS AND FIRST GRADERS' EDUCATIONAL WORK

НАСТУПНІСТЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ І ПЕРШОКЛАСНИКІВ

The purpose of the article is to highlight the problem of the continuity in the organization of the preschoolers and first-graders' educational work, in particular, on the development of coherent speech.

Methodology. The methodological basis of the study is a systematic approach to the analysis of the continuity in the organization of the preschoolers and first-graders' educational work, in particular, on the development of coherent speech. Such general scientific methods were used in the study: the correlative and comparative, functional and structural analysis of the scientific and educational and methodical sources, which contributed to consideration of the problem of the continuity in the educational work between preschool and primary school; the methods of generalization made it possible to comprehensively and objectively characterize and highlight the investigated processes.

Scientific novelty of the obtained results is in the systematization of the views on the problem of the continuity in the organization of the preschoolers and first-graders' educational work, in particular, on the development of coherent speech, since taking into account the successive and prospective connections in the educational process makes it possible to gradually complicate the educational material, take into account the individual characteristics of the pupils, apply differentiated and personally oriented approaches to teaching both preschoolers and young learners.

Conclusions. The continuity is not an accidental process, it is always a necessary, natural phenomenon that ensures a gradual development, because if there is no element of the continuity in the process of the educational changes, then it will be a simple reproduction, not development. The continuity is an important condition of a holistic and effective educational process, the factor that determines the logic and sequence of the personality's development, a step-by-step gradual transition from one age stage to the next, its essence is found in the establishment of the connection in the content of the educational material, management methods and forms of the organization of the educational process. The continuity in the work on the development of children's coherent speech requires the coordination of the kindergarteners and primary school teachers' efforts in order to ensure a smooth transition from playing to educational activities, the formation of the skills to express oneself correctly, coherently, competently, accurately and appropriately by example, analogy or independently, in particular according to the topic and purpose of communication.

Key words: preschool, primary school, the principle of the continuity, continuous education, the development of coherent speech.

Мета статті – висвітлити проблему наступності в організації освітньої діяльності дошкільників і першокласників, зокрема з розвитку зв'язного мовлення.

Методологія. Методологічною основою дослідження є системний підхід до аналізу наступності в організації освітньої діяльності дошкільників і першокласників, зокрема з розвитку зв'язного мовлення. Під час дослідження використано такі загальнонаукові методи: зіставно-порівняльний, функціонально-структурний аналіз наукових і навчально-методичних джерел, що сприяли розгляду проблеми наступності в освітній діяльності між дошкільням та початковою школою; методи узагальнення дали змогу цілісно й об'єктивно схарактеризувати і висвітлити досліджувані процеси.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в систематизації поглядів на проблему наступності під час організації освітньої діяльності дошкільників і першокласників, зокрема з розвитку зв'язного мовлення, оскільки урахування наступно-перспективних зв'язків в освітньому процесі уможливорює поетапне ускладнення

навчального матеріалу, урахування індивідуальних особливостей учнів, застосування диференційованого та особистісно орієнтованого підходів до навчання як дошкільників, так і молодших школярів.

Висновки. Наступність – це не випадковий процес, це завжди необхідне, закономірне явище, що забезпечує поступовий розвиток, адже якщо в процесі освітніх змін відсутній елемент наступності, то це буде простим відтворенням, а не розвитком. Наступність – важлива умова цілісного й ефективного освітнього процесу, фактор, який визначає логіку і послідовність розвитку особистості, покроковий поступовий перехід від одного вікового етапу до наступного, її сутність виявляється у встановленні зв'язку в змісті навчального матеріалу, методах керівництва та формах організації освітнього процесу. Наступність у роботі з розвитку зв'язного мовлення дітей потребує координації зусиль вихователів закладів дошкільної освіти і вчителів початкової школи з метою забезпечення плавного переходу від ігрової до освітньої діяльності, формування вмій правильно, зв'язно, грамотно, точно й доречно висловлюватися за зразком, аналогією або самостійно, зокрема відповідно до теми і мети спілкування.

Ключові слова: дошкілля, початкова школа, принцип наступності, неперервна освіта, розвиток зв'язного мовлення.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Сучасний етап розвитку України засвідчив, що тільки особлива увага до освіти (від дошкілля до вищої школи), уможливить повернення до витоків української ідентичності, сприятиме відродженню народних традицій, звичаїв, української мови, тобто базових моральних цінностей, і дозволить виховати справжнього громадянина-патріота української держави. З цього приводу провідними науковцями у галузі педагогіки наголошується, що як зуміємо підняти школу – найперше сільську, знайдемо підходи до її ефективності, досягнемо її різноманітності, переорієнтації на загальнолюдські цінності – отже, не тільки проявимо якнайбільше уваги кожній дитині, але й підведемо під нашу ще досить нестійку демократію опору. Розвиток нашої державності неможливий без розроблення та впровадження в життя національної системи виховання, що склалася на ґрунті народної педагогіки, своїм корінням сягає глибоко в народну філософію, етику, мораль, в основі яких були ідеї добра, справедливості, гуманізму (Кузь, 2002).

У чинних законах України («Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2001), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Державному стандарті загальної початкової освіти (2018), Концепції Нової української школи (2016) тощо визначаються правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи освіти, що сприяє вільному розвитку особистості, формує цінності правового демократичного суспільства в Україні. У системі неперервної освіти дошкілля визначається як найперша підготовча ланка

до навчання в школі. Воно існує як самостійна ланка, однак є обов'язковим складником неперервної освіти в Україні. Дошкільна освіта гармонійно поєднує суспільне та сімейне виховання і має на меті підготувати дитину до активного суспільно-корисного життя та подальшого навчання. Актуальність проблеми полягає у тому, що наступність в освітньому процесі з розвитку зв'язного мовлення дошкільників і першокласників уможливорює усебічну підготовку дітей до школи, зокрема розвивати їхні мовно-мовленнєві уміння і навички. Адже підготовлена дитина володіє мінімально необхідним і водночас достатнім для різнобічного розвитку рівнем знань, умій і навичок, обізнаністю та вихованістю.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Огляд наукової, навчальної та методичної літератури засвідчив, що окреслена тема дослідження є багатоаспектною. Проблему наступності в освітній роботі з розвитку зв'язного мовлення дошкільників і першокласників висвітлено в дослідженнях педагогів, психологів, методистів, учителів-практиків тощо. Провідні науковці, які аналізували й описували вікові особливості розвитку дітей (Лапшина, & Литовченко, 2002; Леушина, 1941), вважають, що в початковій школі треба враховувати той рівень загального розвитку, якого досягли діти під час дошкільного виховання. У працях учених немає однозначності в підходах до визначення педагогічної сутності поняття «наступності». Найпоширенішими є такі погляди: один з важливих дидактичних принципів (Кухта, 1982), загальнодидактичний принцип (Богуш, 1980) тощо. У розвідках фахівців дошкільної педагогіки (Богуш, 1993, 1999) здійснено

аналіз цілеспрямованого формування загальнонавчальних умінь дошкільників, які потім знадобляться майбутнім школярам. Тоді як провідні науковці у галузі початкової освіти (Савченко, 1995, 1996, 1997) вважають, що з наступністю корелюється питання ефективного формування провідних загальнонавчальних умінь і навичок у початкових і середніх класах.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у висвітленні проблеми наступності в організації освітньої діяльності дошкільників і першокласників, зокрема з розвитку зв'язного мовлення.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження. Методологічною основою дослідження є системний підхід до аналізу наступності в організації освітньої діяльності дошкільників і першокласників, зокрема з розвитку зв'язного мовлення. Під час дослідження використано такі загальнонаукові методи: зіставно-порівняльний, функціонально-структурний аналіз наукових і навчально-методичних джерел, що сприяли розгляду проблеми наступності в освітній діяльності між дошкільцями та початковою школою; методи узагальнення дали змогу цілісно й об'єктивно схарактеризувати і висвітлити досліджувані процеси.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Система освіти, послідовність ланок її структури, тривалість цих ланок визначаються відповідними методичними та психолого-педагогічними принципами, основним з яких є принцип наступності, який має винятково важливе значення, зокрема стосовно дошкільної освіти та початкової школи. Сьогодні можемо говорити про низку позитивних змін в освітньому процесі, а саме: відбулося оновлення його змісту; впровадження індивідуального та диференційованого підходів до навчання, особистісно орієнтованої моделі виховання тощо; форм і методів оптимізації освітнього процесу; розроблення програм, методик, підручників, навчально-методичних комплексів тощо; створення нових типів освітніх закладів.

Стаття 10 Закону України «Про освіту» (2017) розкриває структуру освіти, у якій початковою ланкою виступає дошкільна освіта. У статті 11 цього Закону зазначено: «Метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок. Діти старшого дошкільного віку обов'язково охоплюються дошкільною освітою відповідно до стандарту дошкільної освіти» (Про

Освіту, 2017). Поняття «освіта» трактується як: «1. Сукупність знань, здобутих у процесі навчання. 2. Піднесення рівня знань; навчання. 3. Загальний рівень знань (у суспільстві, державі і т. ін.)» (Словник Української Мови, 1974, с. 755). Саме тому втілення в практику Концепції Нової української школи (2016), Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020) й інших нормативно-правових документів, зумовлює пошук шляхів здійснення неперервної освіти в Україні, яка забезпечить організаційну та змістовну єдність, наступність і взаємозв'язок усіх її ланок.

Водночас звертається увага (Богуш, 1995; Савченко, 1997) на те, що в роботі закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) і початкової школи, які працюють поряд та визнають і відстоюють свої особливості та пріоритети, відсутня така освітня система навчання і виховання, яка б дозволила забезпечити єдність і неперервність розвитку особистості на цих вікових етапах. Відсутність координації у змісті, методах і формах організації освітнього процесу в ЗДО і 1 класі початкової школи не дає змогу зреалізувати набутий дітьми в ЗДО досвід, а відтак призводить до зниження пізнавального інтересу першокласників, ускладнює їхню адаптацію до умов школи, не сприяє розвитку зв'язного мовлення дітей. Вирішення зазначених суперечностей можливе за умови наступності в роботі цих ланок освіти. Саме тому проблему наступності вважаємо багатовекторною і різноплановою, адже вона поширюється на низку соціальних явищ, а її педагогічна сутність розглядається у двох напрямках: *змістовому*, що включає зв'язок у завданнях, змісті, методах керівництва та формах організації освітнього процесу і *організаційному*, зокрема умови навчання та виховання дошкільників і молодших школярів, співпраця вихователів й учителів, співробітництво з батьками.

Доречно пригадати, що наступність у роботі ЗДО і початкової школи була предметом дослідження В. Сухомлинського, узагальнення основних положень якого дозволяє зробити висновок: наступність у роботі цих ланок освіти необхідна для створення цілісного освітнього процесу, що логічно продовжується і розвивається від дитячого садка до школи, а також допомагає досягати позитивних результатів у навчанні та вихованні, сприяє гармонійному розвитку особистості (Сухомлинський, 2012).

Важливою умовою забезпечення наступності є взаємодія ЗДО, початкової школи та сім'ї. Освітня діяльність дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку має ґрунтуватися на тому, що між ЗДО і початковою школою ніякої демаркаційної

лінії не повинно бути. Старша група ЗДО – це на одну третину вже початкова школа. Отож наступність, зокрема в організації навчальної діяльності в ЗДО і в початковій школі, вимагає коригування освітніх програм, що використовуються в цих закладах освіти з метою урахування вікових закономірностей та особливостей розвитку дітей старшої дошкільної групи і першокласників.

Проблема наступності широко розглядалася в працях класиків світової педагогічної думки. Так, К. Ушинський (1983) зазначав, що наступність має охоплювати всі сфери навчання і виховання дітей, тоді як між методами та змістом навчання в дошкільній і шкільній ланках освіти, новими й раніше отриманими знаннями повинен бути встановлений тісний зв'язок.

Наступність – це не випадковий процес, це завжди необхідне, закономірне явище, що забезпечує поступовий розвиток, адже якщо в процесі будь-якої зміни відсутній елемент наступності, то це буде простим відтворенням, а не розвитком. Наступність – важлива умова цілісного й ефективного педагогічного процесу, фактор, який визначає логіку і послідовність розвитку особистості, плавний перехід від одного вікового етапу до наступного, її сутність виявляється у встановленні зв'язку в змісті освітнього матеріалу, методах керівництва і формах організації освітнього процесу, який передусім спрямований на підготовку дітей до навчання в початковій школі, а також на оптимальне використання в першому класі набутого в ЗДО досвіду. Наступність між цими освітніми ланками забезпечується узгодженістю завдань і змісту програмного матеріалу, системою роботи ЗДО і початкової школи, їх співпрацею з сім'єю.

Досліджуючи проблему наступності в освітній діяльності між ЗДО і початковою школою, можемо стверджувати, що в поняття наступності науковці та методисти вкладають такий зміст: урахування змін в розвитку особистості вихованців (Борисова, 1985), використання результатів попередньої роботи і подальший їх розвиток; зокрема кожному педагогові потрібно забезпечувати взаємозв'язки у змісті та методах навчання, враховувати найважливіші положення, а саме: дотримуватися наступності в розвитку взагалі мовлення і зокрема зв'язного, що вимагає єдиного підходу, вимог і спільних вихідних позицій у навчанні рідної мови в ЗДО і початковій школі (Зимульдінова, 1988; Зимульдінова, & Гірняк, 2011). Можемо узагальнити, що реалізація наступності вимагає діалектичного зв'язку учасників освітнього процесу для ефективного розвитку дитини, а також використання як

основи того рівня підготовки дитини, якого вона досягла на попередньому ступені освіти з метою формування передбачених компетентностей.

У Державному стандарті початкової освіти зазначається, що початкова ланка встановлює окремі пріоритети, відстоюючи їх, а часом вимагає пошуку спільності з дошкільною ланкою, оскільки обидві ці ланки існують для потреб зростаючої особистості і поза цим втрачають будь-який сенс. Вихователям ЗДО та вчителям початкової школи потрібно спрямовувати свої зусилля не тільки на заміну старого новим, а й на збереження здобутків попереднього етапу (*Державний Стандарт*, 2018). Дитина, у якої залишилися нереалізованими можливості дошкільного дитинства, може досягти високого рівня в тій чи тій освітній галузі, проте різнобічним її розвиток уже ніколи не буде.

Розглядаючи наступність як послідовність у розміщенні навчального матеріалу, зв'язок й узгодженість ступенів і етапів освітнього процесу в старшій дошкільній групі та першому класі, науковці визначають основні її ознаки, як-от: універсальність, завдяки якій спостерігаються змістовні внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки в програмовому матеріалі; пересування їх за навчальною тривалістю; комплексність методів і засобів навчання; оптимальність процесу наступності; генералізація ідей, завдяки якій предмет вивчення стає повнішим, набуває свого реального значення.

Цікавий досвід стосовно врахування природних задатків розкриває Вальдорфська педагогіка. У Вальдорфській школі мовлення вступає у взаємодію з рухом і жестом, у результаті виникає переживання дитини і диференціюється її виражальна здатність. Тільки цей шлях є природним і нешкідливим для здоров'я дитини, а кожна дитина просувається по ньому в індивідуальному темпі. Природне збагачення й активізація словника відбувається під час вільної гри, а також у процесі спілкування дітей з вихователем. Особлива увага щодо розвитку фантазії, інтелекту, душевних здібностей надається ігровому матеріалу. Р. Штайнер (1993) говорив, що тільки недосконала іграшка дає дитині можливість створювати, перетворювати, закінчувати незавершене у фантазії. Найпростіша іграшка має більший простір для розвитку уяви, ніж досконала механічна. Необхідно пам'ятати, що у грі дитина ототожнює себе з лялькою. Матеріал для ігор має відображати природний світ, в якому живе дитина. Вовна, дерево, натуральна тканина, віск – все, що пов'язане за походженням з природою, надає

можливість пізнати дитині світ, сприяти правильному розвитку органів чуття.

Проблема наступності не втрачає своєї актуальності до сьогодні, оскільки набуває все більшого значення у зв'язку з докорінною перебудовою провідного виду діяльності першокласників, а саме: переходом від гри до навчання. Саме цей перехід від ігрової діяльності до освітньої необхідно враховувати під час укладання планування, написання посібників для освітнього процесу дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Психолого-педагогічний аспект проблеми наступності висвітлено в працях українських педагогів (Борисова, 1985), які виокремлюють три напрями її забезпечення в роботі ЗДО та початкової школи. Перший – пов'язаний із виховною роботою в ЗДО, що зосереджена на загальній підготовці дітей до шкільного навчання. Вона полягає у тому, щоб за допомогою належної організації виховної роботи і навчальної діяльності відбувався багатобічний розвиток дитини. А це вимагає від дітей, що невдовзі стануть першокласниками, не тільки спеціальних знань, умінь, а також складних форм розумової аналітико-синтетичної діяльності, морально вольових якостей і працьовитості. Другий напрям – спеціальна підготовка дітей до тих предметів, які вони вивчатимуть у початковій школі. Третій напрям – наступності в роботі ЗДО і початкової школи – це, з одного боку, взаємодія ЗДО та початкової школи, а з іншого – спільна діяльність закладу загальної середньої освіти, дитячого садка і батьків з підготовки дітей до шкільного навчання. Контакт учителів початкової школи з вихователями відіграє значну роль у реалізації наступності в навчанні та вихованні дітей.

Чимало нерозв'язаних проблем існує в реалізації наступності за змістом та методами навчання в дошкільній і початковій освіті. Так, у сучасній початковій школі активно застосовуються проблемні методи навчання, а в ЗДО перевага надається використанню наочності та ігровим технологіям. Проте розбіжність у методах навчання негативно впливає на його ефективність, а тому, як доречно наголошує О. Білан (2003), наступність – це передусім зв'язок між вправами і завданнями, змістом і методами, які використовуються на граничних вікових етапах.

Відомо, що підготовка дітей до навчання у школі в ЗДО набула різних форм і змісту в підготовчих групах, а також у сім'ї та здійснюється за спеціально створеними програмами, проте проблема взаємозв'язку в розвитку мовлення дошкільників та першокласників не втрачає своєї актуальності. З

огляду на соціальну і педагогічну значущість української мови для становлення і розвитку кожної особистості, цьому предметові в системі дошкільної та шкільної освіти і виховання відведено особливу роль. Адже набуті в дошкільному віці особистісні якості пов'язані з вивченням мови та формуванням мовлення, які не тільки забезпечують основу подальшого навчання, виховання і розвитку молодших школярів, а й значною мірою зумовлюють їхню практичну, громадську та професійну діяльність у майбутньому.

Для визначення основних напрямів методичної системи навчання української мови дошкільників і молодших школярів було проаналізовано різні програми підготовки дітей до школи і Типову освітню програму, розроблену під керівництвом О. Савченко (2022), а також Типову освітню програму, розроблену під керівництвом Р. Шияна (2022), зокрема для 1–2 класів у контексті дотримання принципу наступності та з урахуванням перспективності в розвитку зв'язного мовлення дошкільнят і першокласників. Цей аналіз засвідчив, що багато питань дублюються та повторюються в програмах із розвитку зв'язного мовлення в ЗДО та в початковій школі. Отже, у вирішенні проблеми наступності між зазначеними ланками освіти важливим є як добір завдань за змістом і складністю, так і форма їх подання дошкільнику і першокласнику.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. З огляду на предмет нашого дослідження під наступністю як загальнодидактичним принципом розуміємо підготовку дітей до навчання в початковій школі, як опору на отримані в період дошкільного знання з основ наук, зокрема з розвитку зв'язного мовлення, які згодом доречно враховувати під час формування в учнів уміння зв'язно, грамотно, логічно й послідовно викладати думки в усному й писемному мовленні. Мета і завдання наступності й перспективності в навчанні української мови полягають у тому, щоб діти якомога раніше (в дошкільному віці) почули і познайомилися з усіма граматичними формами мови і поступово розвивали та вдосконалювали ці вміння. Головна мета дошкільного навчання української мови – процес практичного оволодіння зв'язним мовленням, а саме: збагачення словникового запасу, вміння правильно і доречно використовувати мову в процесі мовленнєвої діяльності. Такий підхід дає змогу пов'язати процес практичного оволодіння українською мовою з процесом практико-теоретичного засвоєння мови і подальшим розвитком усного мовлення, що є характерним для

молодшого шкільного віку. Принципове значення в наступно-перспективних зв'язках має дотримання єдиних вимог до мовно-мовленнєвої підготовки дошкільників; визначення єдиного рівня сформованості граматичних навичок, установлення оптимального співвідношення між навчанням дітей видам мовленнєвої діяльності (говоріння, письмо, слухання (аудіювання) і читання).

Дошкільне навчання треба базувати на дидактичних вправах, що спонукають дітей спостерігати і зіставляти мовні явища: дидактичні ігри, загадки, казки, прислів'я, приказки, творчі завдання, які розвивають мовлення дошкільнят. Добираючи дидактичні ігри в ЗДО та в початковій школі, слід виходити з того, що гра повинна бути цікавою, захоплювальною та обов'язково розвивальною. Як ЗДО, так і початковій школі треба об'єднати зусилля та подбати про наступність, систематичність, а головне – поступовість переходу дітей до шкільного навчання з урахуванням надбань, отриманих в період дошкільного віку.

Сучасна початкова школа має ґрунтуватися на дошкільній підготовці дитини. Майбутній першокласник повинен уміти виконувати завдання подані в ігровій формі, мати розвинене усне мовлення, уяву, пам'ять тощо, а це дасть змогу вільно висловлювати думки на запропоновані учителем теми (на основі побаченого, прослуханого чи прочитаного). Особливе значення має формування в дошкільників умінь співпрацювати в групі та колективі, здатність їх до самостійності в побудові текстів різних типів, стилів і жанрів, з урахуванням їхніх вікових особливостей та психічного розвитку.

Результати проведеного дослідження показали, що наступність у роботі з розвитку зв'язного мовлення дітей потребують координації зусиль вихователів і вчителів, з метою забезпечення нерізкого переходу від ігрової до освітньої діяльності, формування вмінь правильно, зв'язно, грамотно, точно й доречно висловлюватися за зразком, аналогією або самостійно, зокрема відповідно до теми та мети спілкування.

Список використаних джерел

- Богущ, А. М. (1980). *Дошкільна педагогіка*. Київ: Радянська школа.
- Богущ, А. М. (1993). *Методика розвитку рідної мови*. Київ: Вища школа.
- Богущ, А. М. (1999). *Запрошуємо до розмови*. Київ: Освіта.
- Борисова, З. Н. (Уклад.). (1985). *Наступність в навчально-виховній роботі дитячого садка і школи*. Київ: Радянська школа.
- Білан, О. (2003). *Організація роботи і планування з навчання дошкільників розповідання засобами ілюстрації*. Львів: Аверс.
- Державний стандарт початкової освіти*. (2018). Відновлено з <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
- Зиммельдінова, А. С. (1988). Особливості зв'язного мовлення шестиліток. *Початкова школа*, 2, 36–39.
- Зиммельдінова, А. С., & Гірняк, С. П. (2011). Дидактичні особливості розвитку зв'язного мовлення шестирічних першокласників. *Початкова школа*, 3, 9–12.
- Кузь, В. (2002). Підготовка педагогічних працівників у вузі до роботи в сільському навчальному закладі. В Н. С. Побірченко (Ред.), *Підготовка вчителя до впровадження нових технологій навчання в сільській початковій школі*. Київ: Науковий світ.
- Кухта, А. М. (1982). *Наступність і перспективність у навчально-виховній роботі дошкільників і учнів початкової школи*. Львів: Б. в.
- Лапшина, І., & Литовченко, В. (2002). *Дошкільник: Розвиток мовленнєвих навичок у дітей старшого дошкільного віку*. Київ: Кобза.
- Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи*. (2016). Відновлено з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- Про дошкільну освіту*. Закон України № 2628-III. (2001). Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14/ed20100727#Text>
- Про освіту*. Закон України № 2145-VIII. (2017). Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20200402#Text>
- Про повну загальну середню освіту*. Закон України № 463-IX. (2020). Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Савченко, О. Я. (1995). *Розвивай свої здібності*. Київ: Вища школа.
- Савченко, О. Я. (1996). *Умій вчитися*. Київ: Освіта.
- Савченко, О. Я. (1997). *Дидактика початкового навчання*. Київ: Абрис.
- Словник української мови*. (1974). (Т. 5, с. 755). Київ: Наукова думка.
- Сухомлинський, В. О. (2012). *Серце віддаю дітям*. Київ: Акта.
- Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О.Я.* (2022). Відновлено з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf>

- Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б. (2022). Відновлено з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyyan.pdf>
- Ушинський, К. Д. (1983). Теоретичні проблеми педагогіки. В К. Д. Ушинський, *Вибрані педагогічні твори* (Т. 1). Київ: Радянська школа.
- Штайнер, Р. (1993). *Філософія свободи*. Єреван: Ной.

References

- Bilan, O. (2003). *Orhanizatsiia roboty i planuvannia z navchannia doshkilnykiv rozpovidannia zasobamy iliustratsii* [Organization of work and planning for teaching preschoolers to tell by means of illustration]. Lviv: Avers.
- Bohush, A. M. (1980). *Doshkilna pedahohika* [Preschool Pedagogy]. Kyiv: Radianska shkola.
- Bohush, A. M. (1993). *Metodyka rozvytku ridnoi movy* [Methodics of the native language development]. Kyiv: Vushcha skola.
- Bohush, A. M. (1999). *Zaproshuiemo do rozмовy* [We invite you to talk]. Kyiv: Osvita.
- Borysova, Z. N. (uklad.) (1985). *Nastupnist v navchalno-vykhovni roboti dytiachoho sadka i shkoly* [Continuity in the educational work of kindergartens and schools]. Kyiv: Radianska shkola.
- Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity. (2018). [State Standard of Primary Education]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
- Kukhta, A. M. (1982). *Nastupnist i perspektyvist u navchalno-vykhovni roboti doshkilnykiv i uchniv pochatkovoї shkoly* [Continuity and perspective in the educational work of preschoolers and primary school pupils]. Lviv: B. v.
- Kuz, V. (2002). *Pidhotovka pedahohichnykh pratsivnykiv u vuzi do roboty v silskom navchalnomu zakladi* [Training teaching staff at the university to work in a rural educational institution]. In N.S. Pobirchenko (Ed.). *Pidhotovka vchytelia do vprovadzhennia novykh tekhnolohii navchannia v silskii pochatkovi shkoli* – N.S. Pobirchenko (Ed.). *Teacher training for the implementation of new learning technologies in a rural primary school*. Kyiv: Naukovyi svit.
- Lapshyna, I., & Lytovchenko, V. (2002). *Doshkoliaryk: Rozvytok movlennievnykh navychok u ditei starshoho doshkilnoho viku* [Preschooler: Preschooler: The development of speech skills in older preschool children.]. Kyiv: Kobza.
- Nova ukrainska shkola: Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly. (2016). [New Ukrainian school: The conceptual principles of secondary school reform]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- Pro doshkilnu osvitu. Zakon Ukrainy № 2628-III. [On preschool education. Law of Ukraine No. 2628-III]. (2001). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14/ed20100727#Text>
- Pro osvitu. Zakon Ukrainy № 2145-VIII. [On education. Law of Ukraine No. 2145-VIII]. (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20200402#Text>
- Pro povnu zahalnu seredniu osvitu. Zakon Ukrainy № 463-IX. [On complete general secondary education. Law of Ukraine No. 463-IX.]. (2020). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Savchenko, O. Ya. (1995). *Rozvyvai svoi zdibnosti* [Develop your abilities]. Kyiv: Vushcha skola.
- Savchenko, O. Ya. (1996). *Umii vchytysia* [Be able to learn]. Kyiv: Osvita.
- Savchenko, O. Ya. (1997). *Dydaktyka pochatkovoho navchannia* [Didactics of primary education]. Kyiv: Abrys.
- Shtainer, R. (1993). *Fylosofiya svobody* [Philosophy of freedom]. Єреван: Noi.
- Slovnnyk ukrainskoi movy*. 1974. (T. 5, s. 755). [Dictionary of the Ukrainian language]. (Vol. 5, p. 755). Kyiv: Naukova dumka.
- Sukhomlynskyi, V. O. (2012). *Sertse viddaiu ditiam* [I give my heart to children]. Kyiv: Akta.
- Typova osvitnia prohrama, rozrobлена pid kerivnytstvom Savchenko O.Ya. (2022). [A typical educational program developed under the leadership of O.Ya. Savchenko]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf>
- Typova osvitnia prohrama, rozrobлена pid kerivnytstvom Shyiana R.B. (2022). [A typical educational program developed under the leadership of R.B. Shyian]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyyan.pdf>
- Ushynskyi, K. D. (1983). *Teoretychni problemy pedahohiky* [Theoretical problems of pedagogy]. In K.D. Ushynskyi, *Vybrani pedahohichni tvory* (T. 1) – In K.D. Ushynskyi, *Selected pedagogical works* (Vol. 1). Kyiv: Radianska shkola.
- Zymuldinova, A. S., & Hirnyak, S. P. (2011). *Dydaktychni osoblyvosti rozvytku zviaznoho movlennia shestyrychnykh pershoklasnykiv* [The didactic peculiarities of the development of coherent speech of six-year-old first-graders]. *Pochatkova shkola, 3*, 9–12.
- Zymuldinova, A. S. (1988). *Osoblyvosti zviaznoho movlennia shestylitok* [The peculiarities of coherent speech of six-year-olds]. *Pochatkova shkola, 2*, 36–39.